

Alaşehir St. Jean Ören Yerindeki Karamanlıca Yazıtlar¹

İnci Türkoğlu²

ÖZET

Eski Çağda Philadelphia adıyla bilinen Manisa İli Alaşehir İlçesinde bulunan St. Jean Ören Yeri, Havari Yuhanna'ya ithaf edilmiş bir kiliseye ait kalıntıları barındırır. Bu alanda Alaşehir ve çevresinde ele geçen kimi arkeolojik malzemeler de saklanmakta ve teşhir edilmektedir. Ören yerinde yaptığımız düzenleme ve belgeleme çalışmaları sırasında tespit ettiğimiz Karamanlıca yazıtlar bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Kurtuluş Savaşı sonunda kenti yakarak kaçan bu Rumlar hakkında fazla bilgiye sahip değiliz. Söz konusu yazıtların çoğu mezar taşı olup Alaşehirli Rumlar üzerine ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alaşehir, Philadelphia, Karamanlıca, St. Jean Ören Yeri

Karamanlidika Inscriptions at St. John's Church in Alaşehir

ABSTRACT

Alaşehir district in Manisa province was known as Philadelphia in Antiquity and St. John's Church actually houses the remains of a church dedicated to St. John the Theologian. The church premises also house archaeological objects from Alaşehir and environs. In the course of our arrangement and documentation work at St. John's Church we identified Karamanlidika inscriptions, which constitute the scope of this study. Not much is known about the Rums [Ottoman Greeks], who burnt the city down and fled at the end of the National War of Independence. Most of the inscriptions presented here are on tombstones and cast light onto the Rums of Alaşehir.

Keywords: Alaşehir, Philadelphia, Karamanlidika, St. John's Church

¹ Bu çalışma Koç Üniversitesi Suna – İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED) tarafından 2023 yılında KU AKMED 2023/P.1070 proje numarasıyla desteklenmiştir. Desteği için AKMED'e teşekkürü borç biliriz. Ayrıca çalışma iznini veren Manisa Müzesi Müdürlüğüne ve çalışmanın her aşamasında destek ve yardımlarını esirgemeyen St. Jean Ören Yeri görevlilerine teşekkür ederiz.

² inciturkoglu@hotmail.com, Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İTBF, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Denizli, ORCID: 0000-0003-1865-7708.

1. GİRİŞ

Manisa Müze Müdürlüğüne bağlı Alaşehir St. Jean Ören Yerinde 2023 yılında başlattığımız belgeleme çalışmaları ile Agios Ioannis Kilisesine ait mimari kalıntıların yanı sıra ören yerinde muhafaza edilen çok sayıda taş eser de belgelenmiştir. Alanda muhafaza edilen taş eserler içinde Yunanca alfabeli yazıtlı bazı eserler yer almaktadır. Bu eserlerden çok azındaki yazıt Yunanca dilinde, çoğu ise Karamanlıca denilen Yunan harfleriyle yazılı Türkçedir. Burada verilen yazıtlar kısmen veya tamamen okunabilenlerdir. Tahribat nedeniyle okunamayan ve dolayısıyla Yunanca veya Karamanlıca olduğu anlaşılamayan eserler de mevcuttur.

Karamanlıca denilen ve Yunan harfleriyle yazılan Türkçe metinlerin sahibi, Ortodoks Hristiyanlardır. Bilhassa Karaman ve Kapadokya yöresinde çok yoğun şekilde karşımıza çıkan bu “dil”de gazete ve kitap formatında matbu eserler de çok sayıda günümüze ulaşmıştır. Bu dili konuşup yazanlara Karamanlı denmektedir ve Büyük Mübadele ile Yunanistan’a gönderilmeleri sonucu 1930’lardan sonra Karamanlıca metinlere rastlanmamaktadır. Karamanlıların, Anadolu’nun Türklerin egemenliğine geçmesiyle Türkleşmiş yerli Hristiyanlar mı yoksa Hristiyanlaşmış Türkler mi olduğu konusunda çeşitli değerlendirmeler bulunsun da yaygın kabul gören kesin bir kanaat bulunmamaktadır (Kılıçarslan, 2013, s. 55-56).

Alaşehir ilçesinin antik dönemdeki adı Philadelphia’dır ve MÖ 2. yüzyıl ortalarında Pergamon kralı Attalos II Philadelphos tarafından kurulduğu ve adını ondan aldığı kabul edilmektedir. Kuruluşundan itibaren Yunanca konuşan bir nüfus barındıran yerleşim bu ismini Türk egemenliği altında da ta ki Kurtuluş Savaşı sonunda (4-5 Eylül 1922) yerli Rumların şehri yakarak kaçmasına kadar korumuştur. Dolayısıyla bugün Alaşehir’de yaşayan Rumlara dair izler yok denecek kadar azdır. Bu cemaate dair bilgilerimiz, Osmanlı arşivleri haricinde, seyyahların anlatımlarına ve burada sunulan birkaç esere dayanmaktadır.

Philadelphia antik kentinin adının 13. yüzyıl başlarında Alaşehir’e dönüşmüş olduğu, İbn Bîbî’nin *Selçukname*’sinden anlaşılmaktadır (107 [s.136]). 11. yüzyıl sonlarından itibaren bölgeye Türklerin gelişiyle kent defalarca el değiştirmiş olmasına karşın tam olarak Osmanlı egemenliğine geçişi 1390 yılında Yıldırım Bayezid zamanında olmuştur. Batı Anadolu’da Türklerin eline geçen son Bizans kalesi olarak bilinen kent, Bizans dönemi boyunca İstanbul’la karşılaştırılacak derece büyük olarak zikredilmektedir³. Bir sonraki önemli seyyah Osmanlı gezgini Evliya Çelebi’dir (II, 9/31-32). Evliya’ya göre şehir dağ eteğinde yuvarlak bir kaledir, beş kapısı ve 24 mahallesi vardır ancak Evliya ahalinin Rum unsuru hakkında bilgi vermez.

1760’ların başında kenti ziyaret eden R. Chandler (1776, vol.1 s. 249), metropolit kentte bulunmadığından *proto-papas* [birinci papaz] ile görüşür. Saray denilen kerpiç bir yapıda ikamet eden bu *proto-papas* Yunanca bilmediği için seyyahımız Türkçe tercüman bulmak

³ Örneğin bkz. Katalan birliklerin tarihçisi Muntaner, bölüm 205, s. 414.

durumunda kalır. Naklettiğine göre çoğu harabe halinde 24 kiliseleri vardır ve yalnızca altısı aktiftir. Rum cemaati 300 hane kadardır ve Müslüman Türklerle iyi geçinmektedir. Din adamları ve cemaat üyeleri Yunancayı az bilmektedir.

V. J. Arundell (1828, s. 169-170) 1826 yılı Paskalya haftası başında “Palm Sunday” günü kente gelmiş ve Sarayköy’de tanışmış olduğu piskopos ile birlikte ayine katılmıştır. Öğrenip naklettiğine göre şehirde 3000 Türk hane, 300 Rum hane vardır ve Müslüman nüfus azalmakta Rum nüfus artmaktadır. Arundell, piskoposun çok güzel Yunanca konuştuğunu bildirir.

Thomas Allom’un gravürlerine eşlik eden Rev. R. Walsh’un metinlerinde büyük çoğunluğu kullanımda olmayan 25 kiliseye sahip cemaatin sayısı 1800 kişi kadardır (Allom ve Walsh, 1838, vol.1 s.72 (plate 71). Yalnızca beş kilisede her hafta düzenli ayin yapılmaktadır.

Charles Texier (1862, liv.IV s. 270) kendinden öncekileri yinelemekle birlikte Rum kiliselerinden dördünün adını verir: Panagia, Saint Dimitri, Saint Théodore ve Saint Michel. Cemaatin sayısı 3000 kişi kadardır.

1831 nüfus sayımına göre Alaşehir’de 6374 Müslüman ve 911 reaya vardı (Karpaz 1985, s.111). 1881/82-93 sayımında 25738 Müslüman, 2540 Rum, 18 Ermeni, 27 Yahudi kayıtlı (Karpaz 1985, s.122-123) iken 1914 sayımı 33467 Müslüman, 3359 Rum, 17 Ermeni, 1 Süryani kayıtlıdır (Karpaz 1985, s.174). Bu sayılardan da Alaşehir’in nüfusunun çoğunluğunun Müslüman, Müslüman nüfusun onda biri sayıda Rum bulunduğu kabaca söylenebilir. Bu durumda seyyahların verdiği sayılar gerçeğe yakın görünmektedir. Ayrıca seyyahların bahsettiği gibi Rumların Rumca bilenlerinin sayıca az olduğu St. Jean Ören Yerindeki Karamanlıca yazıtlarda yalnızca bazı dini tabirlerin Yunanca olmasıyla da desteklenmektedir denilebilir.

Alaşehir, 24 Haziran 1920 günü Yunan ordusunca işgal edilmiş ve bu işgal 4 Eylül 1922 günü başlayan yangın sonucu 5 Eylül 1922 günü Türk ordusunun yanan kenti kurtarmasıyla sona ermiştir. Yerli Rumlar tamamen Yunan ordusuyla birlikte kaçmış, geriye nüfusu çok azalmış, yanmış bir kent kalmıştır. Kentte Cumhuriyetin ilk yıllarında kadastro ve imar planı çalışmaları yapılmış ve ızgara planlı yeni bir kent inşa edilmiş olup eski yapı sayısı çok azdır (üç cami, bir han, bir hamam, birkaç hazire kalmışken sivil yapı yok denilebilir).

2. BULGULAR

Aşağıda ayrıntılı kataloğu verilen 12 adet yazıtta tespit edildiğine göre Alaşehirli Rumların kullandığı Yunan harflerinin Türkçe ses karşılıkları şunlardır:

Tablo 1. Alaşehir St. Jean Ören Yerindeki Karamanlıca yazıtlara göre Yunanca harflerin Türkçe ses karşılıkları

Yunanca harf	Türkçe ses karşılığı	Yunanca harf	Türkçe ses karşılığı
A	A	Π	P, B

Yunanca harf	Türkçe ses karşılığı	Yunanca harf	Türkçe ses karşılığı
B	V	P	R
Γ	G, Y, Ğ	Σ	S, Ş
Δ	D	T	T, D
E	E	Υ	İ
Z	Z	Φ	F
H	E, I	X	H
Θ	T	Ψ	P, V
I	I, İ	Ω	O
K	K, G	ΟΥ, Ὠ	U, Ü, UY
L	L	Λ	Y
M	M	ΤΣ, ΤΖ	Ç, C
N	N	ΤΖ, ΔΖ	C
Ξ	KS	Ξ	Z
O	O, Ö	ΙΟ	Ö
		λ	L, A

Yazım hataları ve konuşulduğu gibi yazma yaygın şekilde görülmektedir. Harfleri kazıyan ustaların okuma-yazması olmaması söz konusu olabilir. Örneğin Kat. no. 7’de □ biçiminde görülen harfin ses değerinin E olduğu düşünülmektedir çünkü köşeli E harfi diğer yerlerde kullanılırken iki yerde orta çubuğun eksik kaldığını düşündüren köşeli L şekli kullanılmıştır. Ψ harfinin Türkçede P veya V sesi yerine kullanılmış olabileceği ancak halk arasında “zevce” kelimesinin “zepce” şeklinde bozulmuş olabileceği düşünülmüştür.

Bilhassa Kat. no. 2 ve 5 yazıtlarında kullanılan yazı üslubu hem süslü hem de ilgi çekicidir. λ harfi hem A hem de Λ yerine kullanılmış ancak bazı yerlerde Λ, L yerine de kullanılmıştır. Aynı yazıt içinde hem C hem de Σ, S harfi yerine kullanılmıştır. Benzer bir yazı karakterine sahip örnek olarak İstanbul Balıklı Rum Manastırı avlusunda bulunan Lazaros’un mezar taşı zikredilebilir (Ekin, 2017, 227-228 fot. 3). Ancak Lazaros’un mezar taşında sigma harfi, Alaşehir örneklerinden farklı olarak yalnızca C biçimlidir.

“Vefat” sözcüğü için “mefat” şeklinde bir kullanım Kat. no. 7 satır 7’nin başında tespit edilmiştir. Bugün de Alaşehir’de bu şekilde kullanım devam etmektedir. Ne olduğu tam anlaşılamayan bazı kelimeler de söz konusudur; örneğin, sava (Kat. no. 1), mersancı (Kat. no. 2), sınıım (Kat. No. 4), fiva (Kat. No. 5).

Onomastik açıdan bakınca bu yazıtlarda okunabilen şahıs isimleri şunlardır: Muşlu Sarkis (Kat. no. 1), Stavris (Kat. No. 2), Siner, Dimitri, Panagiota/Panayota (Kat. no. 3), Usta Vasil, Dimit[ri] (Kat. no. 4), Hacı Theologos Georgios/Yorgos (Kat. No. 5), Athanasios (Kat. no. 6), Rumelli Baba Sergios/Seryos Kostantinupoli, Mari-- (Kat. no. 7)'dir.

3. SONUÇ

Bu çalışma ile Türkiye'deki Karamanlıca yazıtlar korpusuna katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Burada sunulan yazıtlar Alaşehirli "Rumlar"dan günümüze ulaşan az sayıdaki materyal kalıntıları oluşturmaktadır. Eserlerin tamamı mezar taşı olarak değerlendirilebilir. Yalnızca 5 no.lu yazıtta kentin ismi Alaşehir olarak geçmektedir ve bu da Rumların da kenti bugünkü ismiyle andığına işaretler. Ören yerinde korunan 1879 tarihli Yunanca bir yazıtta (SJ-39) ise Philadelpheia olarak geçmektedir.

Yazı karakteri olarak 2 ve 5 no.lu yazıtlar süslü ve değişik bir üsluba sahipken, 9 no.lu yazıtta el yazısı ve küçük harfler tercih edilmiş, diğer tüm yazıtlarda ise büyük harfler kullanılmıştır. 1 ve 6 no.lu yazıtlar çok yüzeysel işlenmiş olup zor seçilmektedir. Harfler genelde baton tipte, tırnaksızdır ve kazıma yöntemiyle işlenmiştir.

1 no.lu yazıt devşirme bir korniş parçası üzerine işlenmiştir. Yazıtlardan 2, 3, 4, 5, 6, 11 ve 12 no.lu örneklerde bezeme görülmektedir. Ancak eserlerin neredeyse hepsi parça halinde korunduğundan diğerlerinin bezemesiz olduğunu söylemek hatalı olabilecektir.

Bu yazıtlar Alaşehirli Rumlar ya da Hristiyanlar hakkındaki nadir materyal bulgulardır. Yeni yazıtlar ele geçip okundukça, Philadelphia/Alaşehir Rumları hakkında daha fazla bilgi edinilecek ve Alaşehir'in bu az bilinen dönemi hakkında daha fazla bilgi sahibi olunacaktır.

KATALOG

Ligatürler mümkün olan yerde çizilmiş, mümkün olmayan yerlerde alt çizgi ile belirtilmiştir. Görseller yazara aittir.

Kat. No. 1

Eser no: SJ-3
Eser Adı: Korniş parçası / Mezar taşı
Malzeme: Kireçtaşı
Ebatlar: 54x100x26 cm

Tanımı:

Üstte haç, üst kısmı eksik. Ortada altı satır Ermenice yazıt, oldukça silik, zor seçiliyor; ancak son satırında Abril (Nisan ayı) okunabilmiştir. Altında 1902 tarihi. Alt yarıda Yunan harfleriyle Türkçe metin.

Harf Yüksekliği: Ermenice 3 cm; Karamanlıca 2,5 cm

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1: 1902	1: 1902
2: ANTZAKAΔEMΠΙΑΣ	2: ANCA KADEM BAS

3: THM KIPK ΓΙΑΣΙΜΑ	3: TIM KIRK YAŞIMA
4: ΚΑ-ΔΑΣΙΜΣΑΒΑΚΟΙ	4: ΚΑ[R]ΔΑΨΙΜ ΣΑΒΑ ΚΟΥ
5: ΔΗ ΜΕΖΑΡΤΑΣΗ	5: ΔΙ ΜΕΖΑΡΤΑΨΙ
6: ΜΑ ΜΩΣΛΩ	6: ΜΑ ΜΟΥΣΛΟΥ
7: ΣΑΡΚΙΣ ΑΠΙΡΛΙΩ 7	7: ΣΑΡΚΙΣ ΝΙΣΑΝ'ΙΝ 7'ΣΙ

Kat. no. 1 Korniş parçası, Muşlu Sarkis'in mezar taşı (SJ-3)



Kat. No. 2

Eser no:

SJ-29

Eser Adı:

Mezar taşı parçaları

Malzeme:

Mermer

Ebatlar:

SJ-29A: 33x21x8 cm

SJ-29B: 29x45x8 cm

SJ-29C: 33x29x8 cm

SJ-29D: 32x21x8 cm

Harf Yüksekliği:

Alt bordür 2,5 cm. Ana metin 3,5 cm

Tanımı:

Daha önce sadece B parçası kayıtlı iken ören yerinde yapılan düzenleme çalışmaları sırasında üç parçanın daha bununla uyduğu tespit edilmiştir. • işareti yazıtta üst üste üç nokta şeklinde kelimeler arasında kullanılmıştır. Ana metinde kullanılan yazı stili çok süslüdür ve ilginç şekilde A ve Λ harfleri aynı şekilde küçük λ biçiminde yazılmıştır. Sigma C biçimlidir. Epsilon oval biçimlidir. Genitivus eki OY, Ϝ biçimli ligatürdür. Kat. no. 5'deki yazıt ile aynı karakterli yazı biçimi kullanılmıştır.

Parça no:	Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
A: Plakaya ait sağ alt köşe; altta Yunan harfli yazı parçası	—ΠΕΓ ΟΓΛϜ	--BEY OĞLU
B: Plakaya ait sol alt köşe; üzerinde üzümlü asma dalı bordürü, ayaklı bir kap kabartması ile Yunan harfli yazı bulunan plaka parçası	ΧΕΙΡ ΚΥΡΙϜ ΣΤΑΥΡΗ	BAY STAVRİS'İN ELİYLE
C: Plakaya ait sol üst parça; solda üzümlü asma dalı bordürü, sağ alanda Yunan harfli yazı	1: ---H--- •E--- 2: ΕΙΛΙΚ•ΦΛΖΙΛΕ— 3: ΙΤΖΛΤ•ΕΤΕΝ— 4: ΚΛΠΡΙΝΕ•Ν— 5: ΜΕΤ•ΟΚϜλ•Γ— 6: ΜΕΤΛΗ•ΓΙΛ— 7: ---	1: ---- 2: İYİLİK FAZİLE-- 3: İCAT EDEN-- 4: KABRİNE N--- 5: MET OKUYA-- 6: METLİ YA— 7: ---
D: Plakaya ait sağ üst parça; sağda üzümlü asma dalı bordürü, solda Yunan harfli yazı	1: -ΖΛΡ•ΕΤΕΝ-[ΡΛΧ?] - 2: -ΕΦΛΤ•ΕΤΕΝ•ΡΛΧ 3: -Η•ΜΕΡCΑΝΤΖΙ• 4: -ΡΤΙϜ• 15	1: --ZAR EDEN— 2: --[V]EFAT EDEN RAH 3: --H MERSANCI 4: --[MA]RT'İN 15'İ

Kat. no. 2 yazıt parçaları (SJ-29)

Kat. no. 2 ayrıntı (SJ-29C)



Kat. No. 3

Eser no: SJ-34
Eser Adı: Mezar taşı parçası
Malzeme: Mermer
Ebatlar: 47x49x8 cm
Harf Yüksekliği: 2,5 cm.

Tanımı:

Sekiz kollu iki yıldız arasında haç motifi ve altı satır Rumca alfabe ile yazılmış Türkçe yazıt korunmuştur. Alt kısmı eksiktir.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1: ΠΟΝΤΑ ΣΥΝΕΡ ΟΓΛΟ	1: BUNDA SİNER OĞLU
2: ΔΙΜΙΤΡΙ ΚΕΡΙΜΕΣΙ	2: DİMİTRİ KERİMESİ
3: ΠΑΝΑΪΟΤΑΝΗΝ ΟΓΛΟ	3: PANAYOTANIN OĞLU
4: ΔΙΜΙΤΡΙ ΣΑΚΙΝ ΚΙΑ---	4: DİMİTRİ SAKİN ---
5: ΚΙΟ---ΑΧΙΜΤΖΟΝ ΤΟΑ	5: ----
6: ----	6: ----

Kat. no. 3 Dimitri'nin mezar taşı (SJ-34)



Kat. No. 4

Eser no:

SJ-37

Eser Adı:

Mezar taşı parçası

Malzeme:

Mermer

Ebatlar:

40x47x9 cm

Harf Yüksekliği:

Ana metin 2,5 cm. Yüzeysel ara yazı 1 cm

Tanımı:

18 Temmuz 1890 tarihli Vasil oğlu Dimit[ri]'in mezar taşı olup, üzerinde Rum alfabesi ile Türkçe altı satır yazı korunmuştur. 4-5-6. satırların arasında çok daha yüzeysel işlenmiş iki satır halinde bir yazıt daha bulunmaktadır.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1. ---ΑΦ ΕΤΜΕΔΕΝ--- 2. --ΝΙΖ ΠΙΡ ΜΕΡΗΑΠΙΑ ΙΔΙ ΧΑΖ-- 3. ΛΟΚΜΑΝ ΟΛΣΑ ΣΥ ΔΕΡΔΙΜΕ ΤΖΑ 4. Ε ΠΪΛΪΝΜΑΖ ΣΙΝΙΜ ΓΙΡΜΙΑΛΤΗ 5. -- ΜΙΜΪΣΤΑΒΑΣΙΑ ΟΓΛΪ ΔΙΜΙΤ 6. 1890 ΙΪΛΙΪ 26 (keser ve testere? çizimleri)	1. ---AF ETMEDEN-- -- 2. --NIZ BİR MERHABA İDİ HAZ-- 3. LOKMAN OLSA ŞU DERDİME ÇA 4. -E BULUNMAZ SINIM YİRMİALTI 5. – MIM USTA VASİL OĞLU DİMİT 6. 1890 TEMMUZUN 26 (keser ve testere? çizimleri)
1. -ΔΖΕΛ ΚΕΛΜΙΣ ΒΑΤΑΝ ΝΑΖΛΗΜ ΠΙΑΝΑΤΑ ΜΟΥΧΕΙΓΙΑΤΑΙ 2. --ΡΑΤΧΓ--ΡΙΜΕΙΣΕΡΠΙΑΠΙ--ΚΑΛΠΙΖΙΓΙΑΙΔΙ	1. [E]CEL GELMİŞ VATAN NAZLIM? BANA DA ... 2. KALBİ ZİYA İDİ

Kat. no. 4 Usta Vasil oğlu Dimit[ri]'nin mezar taşı (SJ-37)



Kat. No. 5

Eser no:	SJ-40
Eser Adı:	Mezar taşı
Malzeme:	Mermer
Ebatlar:	134x82x5 cm
Harf Yüksekliği:	1,8 cm.

Tanımı:

Sağ ve alt kenarlar boyunca kırık ve eksikleri bulunan plaka, üstte perde motifleriyle taçlanan bir kemerin altında oval kartuş içinde Yunan alfabeli yazıt içermektedir. Altta ortada bir haçla taçlanan bitkisel motif, iki yanında mumlu birer şamdan yer alır. Kartuş içindeki süslü yazının en sonunda 1859 tarihi okunur. Ana metinde kullanılan yazı stili çok süslüdür ve A ve Λ harfleri aynı şekilde küçük λ'ya benzer biçimde yazılmıştır. Ancak bazı

yerlerde büyük lambda Λ biçimlidir; sigma ise çoğunlukla C, bazen Σ biçimlidir. Yoğun ligatür kullanımı dikkat çekmektedir.

Tarihte kullanılan Apilaiou ay adı, Antik Çağda Philadelphia’da da kullanılan Apellaios ay adını akla getirir⁴. Modern Yunancadaki ay adlarında bu ada rastlanmaz. Diğer yazıtlarda Apriliou geçmektedir ancak buradaki okuma kesindir. Takvimlerde Apellaios ayının Aralık ayına denk geldiği tespit edilmiştir⁵.

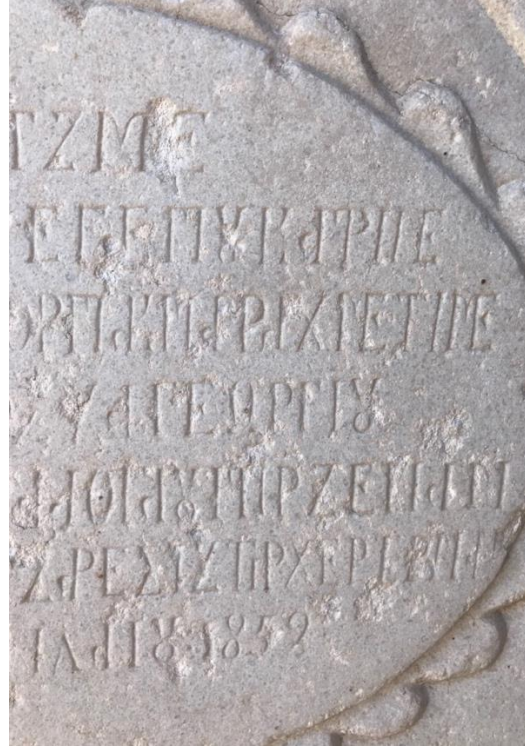
Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1: ΚΕΛ ΚΕΤΖΜΕ	1: GEL GEÇME
2: ΓΙΛ ΛΤΕΜ ΝΑΖΛΡΕΓΛΕΠΣΚΛΠΡΙΜΕ	2: GIL ADEM NAZAR EYLE BU KABRİME
3: ΙCΜΙΜΕ ΦΙΒΛ ΕΓΛΕ ΟΡΠΙΛΚΜΛ ΡΛΧΜΕΤΙΜΕ	3: İSMİME FİVA? EYLE [H]OR BAKMA RAHMETİME
4: ΧΛΤΖΗΘΕΟΛΟΓΟ??ΓΕΩΡΓΙΣ	4: HACI THEOLOGOS? GEORGIU
5: ΛΝΙΛΙΡΤ?ΗΜΦΛΧ?ΛΗΒΛΛΟΙΛΣΠΙΡΖΕΠΛΜ	5: ANILIRDİM – ÖLÜP [B]İR--
6: ΙΟΛΣΜΓÖΡΕΝΤΖΛΝΤΖΛΡΕΣΙΖΤΙΡΧΕΡ-----	6: ÖLÜM GÖREN CAN ÇARESİZDİR HER ---
7: ΛΛΛCΕΧΗΡ 3? ΛΠΙΛΛΙΣ: 1859	7: ALAŞEHİR 3? ARALIK'IN 1859

Kat. no. 5 Hacı Theologos Yorgo'nun mezar taşı (SJ-40) genel görünümü

Kat. no. 5 Hacı Theologos Yorgo'nun mezar taşı (SJ-40) yazıttan ayrıntı

⁴ Petzl 2007, no. 1420b,28, no. 1562, no. 1616, no. 1908,8.

⁵ Jones 1934, s. 55; bu kaynak için Dr. Ioannis Papachristou'ya teşekkürlerimizi sunarız.



Kat. No. 6

Eser no: SJ-41
Eser Adı: Mezar taşı
Malzeme: Mermer
Ebatlar: 132x77x12 cm
Harf Yüksekliği: 2,5 cm.

Tanımı:

Üstte yuvarlak sonlanan bir mezar taşı. İki yan kenar boyunca yükselen birer yiv üstte omuz yaparak kemeri izler. Üst ortada ve kemer omuzlarında küçük birer volüt yapar. Yüzeysel kazınmış yazıt Rum harfleriyle Türkçedir.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1. ΓΙΑ ΑΤΕΜ	1. YA ADEM
2. ΝΑΖΑΡ ΕΓΛΕ ΚΑΠΡΗ—	2. NAZAR EYLE KABRİ[ME]
3. ΟΛΙΟΥΜ ΓΑΦΙΛΤΗΡ ΤΕΤΑΡΕΚΣΙΖ ΑΒΛΑΝΜΑΝ	3. ÖLÜM GAFİLDİR
4. ΡΑΠΠΙΜΗΝ ΤΣΕΦΑΣΙΝΑ ΤΟΥΣΟΥΠΙ ΑΓΛΑΜΑΝ	TEDARİKSİZ AVLANMAN
5. ΡΑΧΜΕΤ ΕΙΛΕΓΙΝ ΤΖΑΡΕΣΙΖΤΗΡ ΧΕΡ ΤΕΡΜΑΝ	4. RABBİMİN CEFASINA DÜŞÜP AĞLAMAN

6. ΙΣΜΙΜ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΥ 27 1885	5. RAHMET EYLEYİN ÇARESİZDİR HER DERMAN 6. İSMİM ATHANASIOS TEMMUZ'UN 27'Sİ 1885
------------------------------------	---

Kat. no. 6 Athanasios'un mezar taşı (SJ-41)



Kat. No. 7

Eser no:

Eser Adı:

SJ-77

Mezar taşı parçaları

Malzeme:	Mermer
Ebatlar:	A: 28x20 cm
	B: 28x38 cm
	C: 28x44 cm
	Kal. 8 cm
Harf Yüksekliği:	2,5 cm.

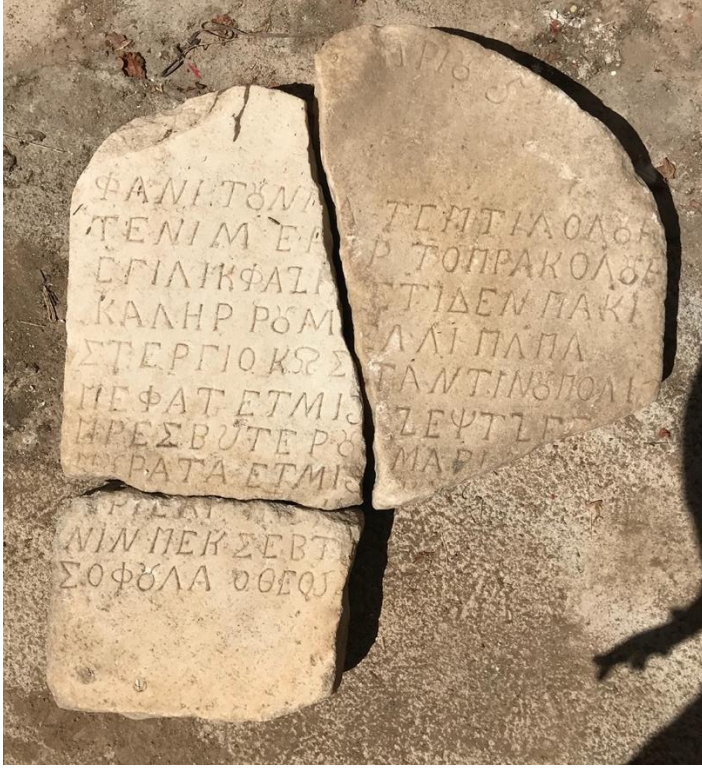
Tanımı:

Üste yuvarlak sonlanan bir mezar taşına ait üç parça; sol alt A; sol üst B; sağ üst C parçası. Yazıt Rum harfleriyle Türkçedir. Kelime sonuna gelen sigma harfi S'ye yakın biçimlidir. Genitivus eki OY, ligatür olarak kullanılmıştır. □ biçiminde görülen harfin ses değerinin E olduğu düşünülmektedir. Ψ harfinin Türkçede P veya V sesi yerine kullanılmış olabileceği düşünülmüştür. Son satırda “Tanrı Korusun” anlamında Yunanca “Sofoula o Theos” yazılıdır⁶.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1: C'nin üst yuvarlağı boyunca,--[Π]ΡΙϚ 5	1: -[P]RIU 5
2: ΦΑΝΙ ΤΩΝΙ Α Τ ΠΤΙΑ ΟΛΩΡ	2: FANİ DÜNY A TEBDİL OLUR
3: ΤΕΝΙΜ ΕΡ -Ρ ΤΟΠΡΑΚ ΟΛΩΡ	3: TENİM ER [İ]R TOPRAK OLUR
4: □ ΓΙΑΙΚΦΑΖΙ -ΕΤΙΔΕΝ ΠΑΚΙ	4: İYİLİK FAZİ -ET İDEN BAKİ
5: ΚΑΛΗΡ ΡΩΜ ΕΛΛΙ ΠΑΠΑ	5: KALIR RUM ELLİ BABA
6: ΣΤΕΡΓΙΟ ΚΩΣ ΤΑΝΤΙΝΩΠΟΛΙ	6: STERYO KOS TANTİNUPOLİ
7: ΜΕΦΑΤ ΕΤΜΙΣ ΖΕΨΤΖΕ---	7: VEFAT ETMİŞ ZEVCES--
8: ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ ΜΑΡΙ	8: PRESBİTERU MARİ---
9: ΜΩΡΑΤΑ ΕΤΜΙΣ ---	9: MURATA ETMİŞ ---
10: ---ΡΙ---ΛΙ---	10: ...Rİ...Lİ...
11: ΝΙΝ ΜΕΚΣΕΒΤ-	11: NİN MEKSEVT ---
12: ΣΟΦΩΛΑ ΘΘΕΟΣ	12: “TANRI KORUSUN”

Kat. no. 7 Rumelli Baba Steryo'nun mezar taşı (SJ-77)

⁶ Dr. Ioannis Papachristou'ya okuma desteği için teşekkür ederiz.



Kat. No. 8

Eser no: SJ-78
Eser Adı: Yazıt parçası
Malzeme: Mermer
Ebatlar: 29x34x6 cm
Harf Yüksekliği: 2,2 cm.

Tanımı:

Bir kitabenin sol kenarına ait kırık parça. Karamanlıca olduğu düşünülmüştür.

Üzerlerinde birer nokta bulunan ΔΖ, C olarak; üzerinde iki nokta bulunan Σ ise Ş olarak değerlendirilmiştir.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1: ΤΖΑΡΧΙΜΙΝΑΝΑ—	1: ÇARHİMİNA NA—
2: ΔΖΟΣΑ ΚΕΛΛΙ Δ—	2: COŞA GELDİ C—
3: ΒΨΛΕΤ ΔΖΕΙ—	3: VUSLETÇEN—
4: ΧΑΝΕΔΑΝΗΝ	4: HANEDANİN—
	5: VALİDE BEZ—

5: ΒΑΛΙΔΕΒΕΖ—	6: ΚΕΝCİK—
6: ΚΕΝAZİK—	7: ---MC—
7: ---MAZ—	8: CL—
8: AZA—	

Kat. no. 8 Yazıt parçası (SJ-78)



Kat. No. 9

Eser no:

SJ-79

Eser Adı:

Yazıt parçası

Malzeme:

Mermer

Ebatlar:

29x36x7 cm

Harf Yüksekliği:

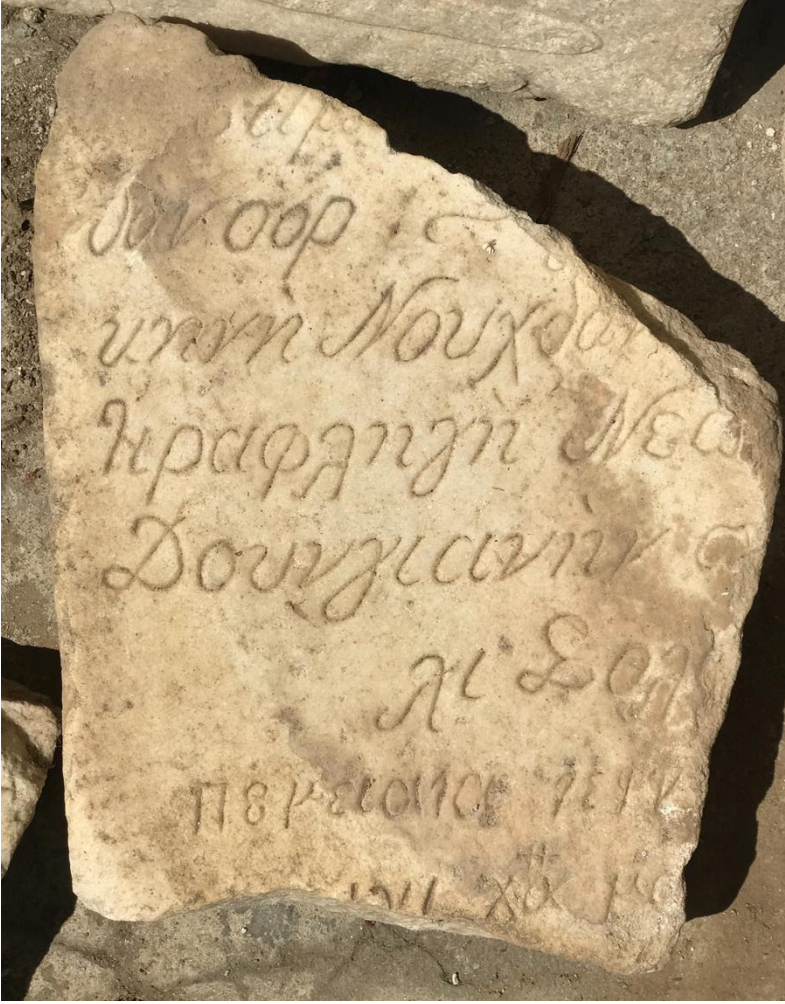
Büyük harf: 3 cm; Küçük harf: 2 cm.

Tanımı:

Bir kitabenin sol kısmına ait parçadır. Elyazısı yazıtın Karamanlıca olabileceği düşünülmüştür.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1: ---νσορ ---	1: --nsor ---
2: υηνη Νουχδα-	2: uege Nuhda—
3: Η?ραφληγη Νεω-	3: İraflığı Neo—
4: Δουνηανιν ---	4: Dünyanın -
5: λι Λολ-	5: lı S?ol---
6: ΠΕ?μειοι10 ιεφ---	6: PE?meioi10 ief---
7: -----χα μ---	7: -----ha m--

Kat. no. 9 Yazıt parçası (SJ-79)



Kat. No. 10

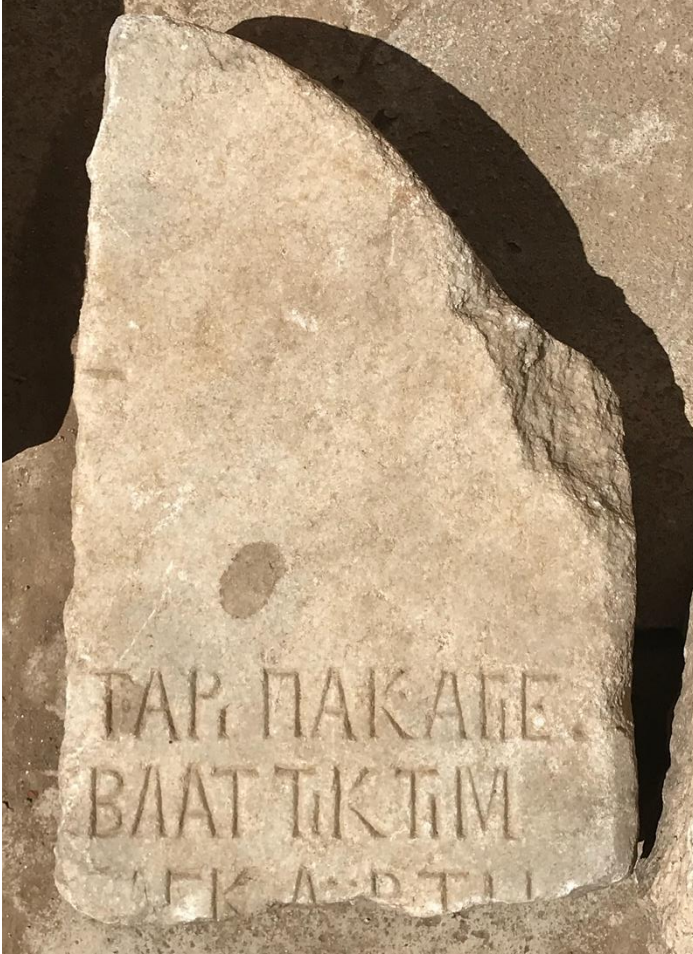
Eser no: SJ-80
Eser Adı: Yazıt parçası
Malzeme: Mermer
Ebatlar: 26x39x9 cm
Harf Yüksekliği: 3 cm.

Tanımı:

Üstü yuvarlak bir taşın sağ üst parçası olan parçada şunlar yazılıdır.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1: ΤΑΡΎ ΠΑΚΑΓΎΕ	1: -- DARİ BAKAYE
2: ΒΛΑΤ ΤΎΚΤΎΜ	2: --[E]VLAT DİKTİM
3: -----	3: -----

Kat. no. 10 Yazıt parçası (SJ-80)



Kat. No. 11

Eser no:

SJ-81

Eser Adı:

Mezar taşı parçası

Malzeme:

Kireçtaşı

Ebatlar:

32x44x12 cm

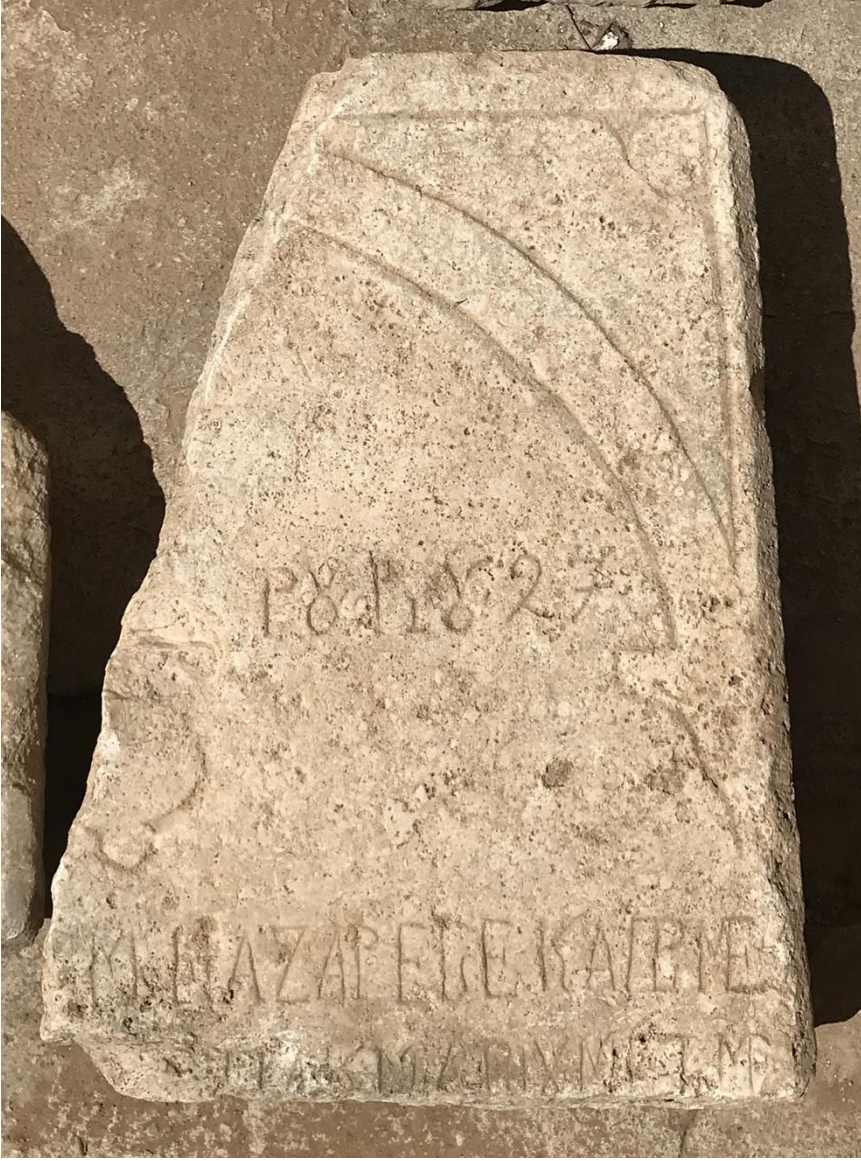
Harf Yüksekliği: 3 cm.

Tanımı:

Dikdörtgen bir taşın sağ üst parçası; kazıma yivlerle bir kemer oluşturulmuş. Yazı Yunan harfli Türkçedir. Ligatürler ve küçük λ harfi kullanımı görülür.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1: ΡϞΠΙϞ 27	1: --RURİÜ 27
2: ---M NAZAP ΕΓΛΕ ΚΑΠΡİME	2: -- NAZAR EYLE KAPRİME
3: ---- (Altı çizgili harfler ligatür şeklinde yazılmıştır)	3: --

Kat. no. 11 Mezar taşı parçası (SJ-81)



Kat. No. 12

Eser no:

SJ-234

Eser Adı:

Yazıt parçası

Malzeme:

Mermer

Ebatlar:

18x27x5 cm

Harf Yüksekliği:

2 cm.

Tanımı:

Yunan harfleriyle Türkçe bir kitabeye ait olsa gerektir.

Yunan harfleriyle Türkçe yazıt:	Türkçesi:
1. —ΜΑΣΣΑ	1: --MASSA
2. —ΜΑΣΣΑ	2: --MASSA
3. —ΜΑΣΣΑ	3: --MASSA
4. —ΟΛΣϞΝ	4: --OLSUN
5. —16	5: --16
6. —Ϟ.I.	6: --U.I.

Kat. no. 12 Yazıt parçası (SJ-234)



Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makalenin tamamı İnci Türkoğlu tarafından kaleme alınmıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Allom, Th. & R. Walsh (1838). *Constantinople and the Scenery of the Seven Churches of Asia Minor*. Illustrated in a series of drawings from Nature by Thomas Allom, with an Historical Account of Constantinople, and Descriptions of the Plates by the Reverend Robert Walsh, LL.D., First Series, London – Paris: Fisher, Son & Co.
- Arundell, V. J. (1828). *A Visit to the Seven Churches of Asia; with an Excursion into Pisidia; Containing Remarks on the Geography and Antiquities of Those Countries, a Map of the Author's Routes, and Numerous Inscriptions*, London: John Rodwell.
- Chandler, R. (1776). *Travels in Asia Minor or an Account of a Tour Made at the Expense of the Society of Dilettanti*, 2nd ed. London: Dilettanti.
- Ekin, C. (2017). “Karamanlıların Soy Kütükleri: Karamanlıca (Grek Harfli Türkçe) Kitabeli Mezar Taşları”, *Sanat Tarihi Dergisi XXVI/2*, 221-241.
- Evliya Çelebi (2013). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi - 2, 7-10. Kitaplar, Dizin*, haz. S.A. Kahraman, İstanbul: YK Yayınları.
- İbn Bîbî (2014). *Selçukname II Tercüme*, çev. M. Öztürk, Ankara: TTK Yayınları.
- Jones, C.W. (1934). “Polemios Silvius, Bede, and the Names of the Months”, *Speculum* 9.1, 50-56.
- Karpat, K.H. (1985). *Ottoman Population 1830-1914. Demographic and Social Characteristics*, Madison – London: University of Wisconsin Press.
- Kılıçarslan, M. (2013). “Karamanlıcada Ünlü Varlığı Üzerine Bazı Görüşler: Ó ve Ú Ünlüleri”, *Türkiyat Mecmuası*, C. 23 Güz, 53-64.
- Muntaner, R. (2000). *Chronicle*, çev. Lady Goodenough, Catalan Series, Cambridge, Ontario: In Parantheses Publications.
- Petzl, G. (2007). *Tituli Asiae Minoris, Vol. V Tituli Lydiae, Fasc. III Philadelpheia et Ager Philadelphenus*, Viyana : ÖAW.
- Texier, Ch. (1862). *Asie Mineure, Description géographique, historique et archéologique des provinces et des villes de la Chersonèse d'Asie*, Paris: Firmin Didot Frères, Fils et Cie.